

DAY HỌC PHÂN HÓA DỰA VÀO PHONG CÁCH HỌC TẬP CỦA HỌC SINH TRONG MÔN KHOA HỌC LỚP 4

TRẦN THỊ BÍCH HỒNG

Trường Tiểu học Cao Minh B, Thị xã Phúc Yên, tỉnh Vĩnh Phúc

Email: tranbichhong2012@gmail.com

Tóm tắt: Một trong những giá trị trung tâm của phương pháp dạy học hiện đại là dạy người khác muốn học tức là dạy học theo nhu cầu học tập. Theo đó, việc giảng giải muốn tối ưu cần phân đoán phong cách học tập của mỗi cá nhân để đưa ra các cách dạy phù hợp với phong cách đó. Bài viết trình bày một số vấn đề về dạy học phân hóa ở tiểu học dựa vào phong cách học tập và một số biện pháp sư phạm nhằm tổ chức dạy học phân hóa trong môn Khoa học lớp 4.

Từ khóa: Dạy học phân hóa; phong cách học tập; môn Khoa học.

(Nhận bài ngày 22/6/2016; Nhận kết quả phản biện và chỉnh sửa ngày 20/7/2016; Duyệt đăng ngày 27/9/2016).

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, các trường tiểu học đã và đang áp dụng nhiều chiến lược và kĩ thuật dạy học hiệu quả qua tư vấn của các dự án quốc tế như kĩ thuật bàn tay nặn bột, nghiên cứu bài học, bản đồ tư duy, dạy học dựa vào dự án, dạy học dựa vào vấn đề, các hình thức khác nhau của dạy học theo triết lí kiến tạo khác như thảo luận nhóm, học bằng trải nghiệm và thực hành, dạy học dựa vào tương tác,... Tuy nhiên, thực tế cho thấy những phương pháp và kĩ thuật dạy học trên chỉ được áp dụng chung chung mà chưa được phân hóa rõ ràng nhằm phát huy tốt hiệu quả của chúng. Có nhiều quan điểm về dạy học phân hóa:

+ Theo Brimijoin và Narvaez (2008): “Dạy học phân hóa là một triết lí dạy học dựa trên tiền đề cho rằng học sinh (HS) học tốt nhất khi giáo viên (GV) điều chỉnh quá trình dạy học sao cho phù hợp với trình độ, sở thích và phong cách học tập của các em”.

+ Quan niệm của Ann Carol Tomlinson: “Dạy học phân hóa cung cấp cho người học những con đường khác nhau để chiếm lĩnh nội dung dạy học. Thông qua đó, HS đạt được hiệu quả học tập cao hơn”.

+ Theo Hall (2002): “Dạy học phân hóa là cách tiếp cận dạy học đáp ứng những đối tượng HS khác nhau trong cùng một lớp nhằm mục đích tối đa hóa năng lực của mỗi cá nhân bằng cách tạo ra cho người học quá trình dạy – học phù hợp nhất với họ”.

Kinh nghiệm dạy học phân hóa ở tiểu học tuy khá phong phú nhưng vẫn tồn tại một số hạn chế. Ví dụ:

- Chỉ chú ý phân hóa ở khâu giao bài tập và luyện tập, không phải trong cả tiến trình dạy học của bài học.

- Hầu như chỉ thực hiện phân hóa theo học lực (năng lực), tức là phân chia HS kém, trung bình, khá giỏi để phân hóa dạy học.

- Đôi khi dạy học phân hóa chưa chú ý đến những nền tảng khác để thực hiện dạy học, ví dụ như nhịp độ, phong cách, giới và nhóm văn hóa.

- Hầu như thực hiện dạy học phân hóa theo kinh nghiệm sư phạm cá nhân, chưa dựa vào thiết kế có tính

khoa học và các hoạt động thực thi thiết kế đó một cách chặt chẽ.

Như vậy, dạy học phân hóa hướng dạy học tùy theo đối tượng, nhằm đảm bảo yêu cầu giáo dục phù hợp với đặc điểm tâm - sinh lí, trình độ nhận thức, nhịp độ, hứng thú khác nhau và phong cách học tập của người học, trên cơ sở đó phát triển tối đa tiềm năng vốn có của mỗi HS.

2. Phong cách học tập của học sinh tiểu học

Quan niệm về phong cách học tập đã được các chuyên gia tiếp cận theo nhiều hướng nhưng chúng đồng nhất ở chỗ:

- Phong cách học tập có thể xem là các phương pháp học tập riêng biệt mà mỗi cá nhân chọn lựa để tiếp nhận thông tin, nó liên quan đến sở thích của mỗi người học đối với các kiểu hoạt động học tập khác nhau.

- Khi người học hiểu được phong cách học tập của mình thì sẽ có khuynh hướng học tập tốt hơn, giành điểm cao hơn, có thái độ tốt hơn trong học tập, cảm thấy tự tin hơn và áp dụng được kiến thức trong quá trình học tập cũng như đời sống.

Cũng có không ít các mô hình phong cách học tập đã được đề cập đến trên thế giới. Song qua thực tiễn giảng dạy ở trường tiểu học, tôi nhận thấy HS tiểu học có các phong cách học tập gần giống với mô hình phong cách học tập VAK/VARK của Fleming: Học kiểu nhìn; Học kiểu nghe; Học kiểu đọc – viết; Học kiểu vận động.

3. Vai trò của dạy học phân hóa dựa vào phong cách học tập ở tiểu học

Để thấy rõ những ưu điểm của dạy học phân hóa dựa vào phong cách học tập, chúng ta xem Bảng 1.

4. Quy trình thực hiện dạy học phân hóa dựa vào phong cách học tập trong môn Khoa học lớp 4

Môn Khoa học lớp 4 được xây dựng trên cơ sở tích hợp các nội dung của khoa học tự nhiên (Vật lí, Hóa học, Sinh học) với khoa học về sức khỏe, thể hiện ở 3 chủ đề: *Con người và sức khỏe; Vật chất và năng lượng; Thực vật và động vật*. Trong quá trình giảng dạy môn học này, GV cần chú trọng hình thành và phát triển các kĩ năng học

Bảng 1: So sánh giữa lớp học truyền thống và lớp học kiểu phân hóa

Lớp học truyền thống	Lớp học kiểu phân hoá
Những khác biệt giữa người học thường bị che khuất và chỉ được biểu lộ khi có vấn đề xảy ra	Những khác biệt giữa người học được tìm hiểu, đánh giá và là phần cơ bản trong việc lập kế hoạch giảng dạy
Kiểm tra đánh giá thường chỉ được làm ở cuối mỗi khoá học để xem ai đạt	Kiểm tra đánh giá diễn ra liên tục để từ đó GV thiết kế bài giảng phù hợp với nhu cầu của người học
Sự thông minh nổi trội của người học được xét ở nghĩa tương đối hẹp	Tập trung vào một loạt các loại ưu thế thông minh nổi trội khác nhau
GV nghĩ rằng một số HS thông minh và một số khác thì không nên sẽ dạy tương ứng với trình độ những học sinh đó	GV nghĩ rằng tất cả HS đều có khả năng để thành công nên họ ủng hộ và đặt niềm tin thông qua việc dạy và lập kế hoạch giảng dạy kiểu phân hoá
Chỉ tồn tại một kiểu định nghĩa về Sự xuất sắc	Sự xuất sắc được định nghĩa trên cả hai phương diện: Sự tiến bộ của cá nhân và các tiêu chuẩn công nhận
Sở thích của HS không thường xuyên được khai thác	HS thường được hướng dẫn và hỗ trợ bằng cách tạo ra những chọn lựa dựa trên sở thích của mình
Cung cấp tương đối ít các đường hướng (cách tiếp cận) học tập	Luôn cung cấp nhiều đường hướng dạy và học
Hình thức giảng dạy cho cả tập thể lớp chiếm ưu thế	Sử dụng hình thức dạy học theo nhiều nhóm nhỏ
Giới hạn của việc giảng dạy dựa trên các đề mục, các hướng dẫn chương trình học, hoặc các mục tiêu nội dung cần đạt được của khoá học	Kế hoạch giảng dạy dựa trên sự yêu thích, tính sẵn sàng và các đường hướng học tập của HS
Mục tiêu của việc học là nắm bắt được các số liệu hoặc sử dụng các kĩ năng nằm ngoài ngữ cảnh (không có tính thực tế)	Mục tiêu của việc học là sử dụng các kiến thức và kĩ năng cần thiết để đạt được hoặc mở rộng các hiểu biết cần thiết
Các nhiệm vụ học đơn nhất chiếm ưu thế	Thông thường là các nhiệm vụ học đa lựa chọn
Thời gian tương đối cố định	Thời gian được sử dụng một cách linh hoạt và theo nhu cầu của HS
Bài theo chủ đề học đơn lẻ được ưu tiên	Cung cấp tài liệu học đa dạng kèm theo nhiều các nguồn học liệu học khác
Chỉ tìm kiếm giải thích duy nhất về các ý tưởng, sự việc hoặc câu trả lời đúng duy nhất	Thường tìm kiếm các quan điểm đa chiều về các ý tưởng, các vấn đề và sự việc
GV hướng dẫn chỉ đạo hành vi của HS	GV tạo điều kiện, phát triển cho HS các kĩ năng hợp tác và hoạt động độc lập
GV giải quyết hầu hết các vấn đề trong lớp học	HS giúp bạn mình và GV của mình giải quyết các vấn đề trong lớp
Thường sử dụng một kiểu đánh giá	HS được đánh giá theo nhiều cách và hình thức khác nhau
Quá trình phân loại chỉ dựa trên thể hiện thành tích, không thông qua quá trình, hay sự tiến bộ	Quá trình phân loại phản ánh thành tích học tập, quá trình học và cả sự tiến bộ trong học tập của HS

tập môn Khoa học như quan sát, dự đoán, giải thích các sự vật, hiện tượng tự nhiên đơn giản và kĩ năng vận dụng kiến thức khoa học vào đời sống. Đồng thời, tăng cường tổ chức các hoạt động học tập nhằm tạo điều kiện cho HS phát huy tính tích cực, chủ động tìm tòi, phát hiện kiến thức và thực hành những hành vi có lợi cho sức khỏe cá nhân, gia đình và cộng đồng. Để đáp ứng được những yêu cầu đó, GV có thể vận dụng dạy học phân hóa dựa vào phong cách học tập của HS theo quy trình sau:

- **Bước 1:** Đánh giá, xác định, chẩn đoán phong cách học tập của HS sau đó chia nhóm.

- **Bước 2:** Xây dựng kế hoạch, nội dung và lựa chọn hình thức, phương pháp dạy học cho phù hợp với từng

nhóm đối tượng.

- **Bước 3:** Tổ chức triển khai thực hiện.

- **Bước 4:** Kiểm tra, đánh giá và điều chỉnh, hoàn thiện.

5. Những yêu cầu của dạy học phân hóa dựa vào phong cách học tập

- Sĩ số của một lớp không được quá đông.

- Cơ sở vật chất và phương tiện kĩ thuật dạy học phải đảm bảo.

- GV cần hiểu rõ đối tượng giáo dục và quan trọng hơn hết phải hiểu phong cách học tập của từng đối tượng.

- Từ năng lực hiểu đối tượng giáo dục, GV cần có một năng lực quan trọng là thiết kế tài liệu, công cụ dạy học. Đó là hệ thống câu hỏi, phiếu giao việc, bài kiểm tra,... phù hợp với từng nhóm đối tượng HS và thể hiện được sự phân hóa. Bởi vì những kiến thức khoa học rất gần với đời sống của HS, HS đã có những hiểu biết, kinh nghiệm nhất định về các hiện tượng đó nên khi thiết kế tài liệu, công cụ dạy học đòi hỏi GV phải có kiến thức chuyên môn vững, hiểu sâu đối tượng HS, quan tâm đến những hiểu biết sẵn có của HS để điều chỉnh những quan điểm hay những nhận định sai lầm của HS từ trước đó hoặc tránh được sự lặp đi lặp lại kiến thức một cách nhàm chán và gây mất thời gian.

- GV cần sáng tạo trong cách dạy, sáng tạo trong lựa chọn phương pháp, công cụ, tổ chức hoạt động, sáng tạo trong cách đánh giá...

- Trong quá trình dạy học phân hóa GV vẫn phải luôn chú ý: Việc giáo dục, hình thành cho HS lòng yêu thích, ham hiểu biết khoa học, tác phong làm việc cẩn thận,... cũng tác động đến hoạt động chiếm lĩnh tri thức, hình thành kĩ năng cho HS.

Như vậy, dạy học phân hóa đòi hỏi GV phải có tâm và phát hiện được phong cách học tập điển hình của mỗi HS. Để tổ chức dạy học phân hóa thành công, GV cần tạo mối quan hệ dân chủ giữa thầy và trò, giữa trò và trò để giúp HS cởi mở, tự tin thể hiện năng lực của bản thân.

6. Một số biện pháp dạy học phân hóa dựa vào phong cách học tập trong môn Khoa học lớp 4

Trong từng công đoạn của tiến trình dạy học phân hóa như đã trình bày ở trên, GV cần thực hiện những biện pháp sư phạm như sau:

- Kết hợp nhiều hình thức kiểm tra, đánh giá, chẩn đoán cùng với những quan sát thực tế phân loại đối tượng HS theo phong cách học tập. GV nên có sổ tay ghi chép kết quả quan sát, theo dõi hàng ngày, trong đó lưu ý đến những trường hợp đặc biệt để tiến hành dạy học phân hóa phù hợp.

- Tăng cường cho HS tự đánh giá, nhận định về phong cách học tập của mình.

- Linh hoạt trong tổ chức hoạt động nhóm khi dạy học phân hóa: Tùy theo mục tiêu dạy học, nội dung bài học, GV chia nhóm có thể theo nhiều cách.

- Giao tiếp trong dạy học phân hóa: Đối với GV, lời nói của GV trong dạy học hoặc giao tiếp với HS rất có ý nghĩa vì đặc điểm tâm lí cơ bản của lứa tuổi này là vô tư và hồn nhiên, các em đặt rất nhiều niềm tin vào GV. Do vậy, GV cần có kĩ thuật nói rõ ràng, tốc độ vừa phải, dễ nghe, thân thiện nhưng nghiêm túc và luôn khuyến khích.

Đối với HS, GV nên khuyến khích HS nói lại bằng ngôn ngữ của mình khi hiểu một nội dung học tập nào đó để giúp HS hiểu sâu sắc và ghi nhớ tốt hơn, đồng thời giúp GV có cơ sở để đánh giá HS trung thực hơn.

Ví dụ: Bài 30: *Làm thế nào để nhận biết có không khí?*

- sách giáo khoa Khoa học 4

Bước 1: Nghiên cứu mục tiêu, nội dung bài học
Mục tiêu:

- HS biết xung quanh mọi vật và các chỗ rỗng trong các vật có không khí.

- HS nắm được khái niệm về khí quyển.

Bước 2: Xây dựng kế hoạch học tập và tài liệu học tập cho từng nhóm.

Với việc tìm hiểu về mục tiêu và phân tích nội dung dạy học như trên, GV có thể phân chia lớp thành các nhóm nhưng thiên về 2 phong cách học tập chính:

- Với nhóm HS có phong cách học thiên về nhìn, quan sát, đọc tài liệu: GV cho HS làm việc với sách giáo khoa.

+ Việc 1: HS đọc nội dung, quan sát hình và tự trả lời các câu hỏi theo gợi ý trong từng phần.

+ Việc 2: Chia sẻ kết quả với các bạn trong nhóm.

+ Việc 3: Nhóm báo cáo kết quả với GV.

- Với các nhóm HS có phong cách học tập thiên về trải nghiệm, thực hành: GV xây dựng tài liệu học tập như sau:

+ Việc 1: Thực hành làm theo các thí nghiệm sau, quan sát và giải thích hiện tượng theo gợi ý của phiếu sau:

Thí nghiệm	Dự đoán kết quả	Hiện tượng	Giải thích
Hai bạn cầm miệng túi ni lông to, mở rộng miệng túi và chạy đi một đoạn rồi nhanh chóng túm miệng túi lại.			
- Một số bạn thổi bóng bay rồi buộc túm lại.			
- Dùng kim đâm thủng quả bóng bay, để tay lên lỗ thủng.			
- Nhúng chìm một chai rỗng vào trong một chậu nước đầy.			
Nhúng miếng bọt biển khô xuống nước.			

+ Việc 2: Nêu nhận xét của em thông qua việc làm các thí nghiệm trên.

Xung quanh chúng ta có gì? Những vật rỗng thường chứa gì?

+ Việc 3: Tìm hiểu khái niệm khí quyển

+ Việc 4: Báo cáo kết quả với GV

Bước 3: Tổ chức các hoạt động học tập theo kế hoạch đã xây dựng trước GV quan sát, hỗ trợ các nhóm, các cá nhân gặp khó khăn trong quá trình làm việc.

Bước 4: Báo cáo kết quả trước lớp và đánh giá các hoạt động.

7. Kết luận

Dạy học phân hóa là điều kiện để thể hiện phong cách học tập. Phong cách học tập là cơ sở của dạy học phân hóa. Nếu dạy học phân hóa dựa vào phong cách học tập đảm bảo đáp ứng được các phong cách học tập khác nhau, khai thác được ưu thế của mỗi phong cách, dựa vào mô hình phong cách học tập thích hợp với HS tiểu học thì chúng sẽ tác động tích cực đến quá trình học

tập và góp phần nâng cao kết quả học tập.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1]. Cynthia Ulrich Tobias, (1994), *Mỗi đứa trẻ một cách học – Đi tìm phong cách học tập của con bạn*, NXB Lao động – Xã hội.

[2]. Đặng Thành Hưng, Trịnh Thị Hồng Hà, Nguyễn Khải Hoàn, Trần Vũ Khánh, (2012), *Lý thuyết phương pháp dạy học*, NXB Đại học Thái Nguyên.

[3]. Đặng Thành Hưng, *Những vấn đề về phương*

pháp luận của giờ học phân hoá theo nhịp độ ở bậc Tiểu học, Tạp chí Nghiên cứu Giáo dục, số 4, năm 1994.

[4]. Lê Thị Thu Hương, (2012), *Dạy học phân hóa ở tiểu học nhằm góp phần nâng cao hiệu quả dạy và học môn Toán*, Luận án Tiến sĩ Giáo dục học.

[5]. Khamlop. I. F, (1979), *Phát huy tính tích cực học tập của học sinh như thế nào?*, NXB Giáo dục, Hà Nội.

[6]. Tomlinson, C. A., (1999). *The differentiated classroom: Responding to the needs all learners*. Alexandria, VA ASCD.

DIFFERENTIATING TEACHING BASING ON STUDENTS' LEARNING STYLE IN TEACHING SCIENCE SUBJECT IN GRADE 4

Tran Thi Bích Hong

Cao Minh B primary school, Phuc Yen town, Vinh Phuc province

Email: tranbichhong2012@gmail.com

Abstract: *One of the central value in modern teaching method is to inspire others to learn that means teaching towards learning needs. Then, the optimal explanation of judging suitable personal learning style. The article refers to some issues of differentiating teaching at primary schools, basing on learning styles and measures to organize differentiating teaching in Science subject in grade 4.*

Keywords: *Differentiating teaching; learning styles; Science subject.*